Fiataloknak – fiatalokról

A VÁLTOZÁSOK ÉRTELME

Ez a cikk bizonyos szempontból rossz időpontban jelenik meg.

Akiknek elsősorban szól, az egyetemisták, éppenhogy csak befejezték vizsgáikat. A jövendő egyetemisták pedig ezekben a napokban felvételiznek. Biztosan szívesebben olvasnának hát olyan cikket, amely nem a tanulásról szól, sokan nyilván úgy érzik, most „éppen elegük van belőle".

Más szempontból viszont a kérdés nagyon időszerű. Az egyetemeken ezekben a napokban és hetekben olyan változásokat dolgoznak ki, amelyek bevezetésük, az új és a következő tanév megnyitása után, nagymértékben átalakítják majd a fiatalok egyetemi munkáját, a tanulás módszerét és hagyományos rendjét. Ezekről a változásokról e hasábokon már többször és részletesen írtunk. Ismertettük három alapelvüket, az óraszám és ezen belül az úgynevezett prelegáló órák számának csökkentését, valamint ezzel együtt a hallgatók kis csoportjaiban végzett munka szerepének növekedését.

Kevesebbet beszéltünk azonban e változások jelentőségéről, mélyebb értelméről, pedagógiai tartalmáról; alább mindenekelőtt ezt szeretnénk pótolni.

A tanítás és a tanulás egyensúlya

Első pillantásra úgy tűnik, nincs itt semmi figyelemreméltóan új. Robbanásszerű, mindent felforgató változás valóban nincs. Az is igaz, hogy mindarról, amit ezek az új intézkedések célbavesznek — nevezetesen az egyetemi oktatás színvonalának emelése, hatékonyságának fokozása — eddig is nagyon sokat beszéltünk. Mégis, másokkal együtt, számomra is, akik végeredményben kívülállóként figyeljük az egyetemek életét és ezeket a jóideje készülő változásokat, főképpen azért érdekesek és izgalmasak, mert tele vannak *tanulságos újdonságokkal.*

Már az a mód, ahogyan ezek az új intézkedések a dolog lényegét megközelítik, egészen más, mint amit a pedagógiai gyakorlattól eddig megszoktunk. A mi oktatásügyünkben ugyanis a pedagógiai problémák megoldásának egészen sajátos módja alakult ki. Ha például az élet valamilyen új feladatot állított az iskolák elé, vagy ha valamilyen baj, nehézség jelentkezett munkájukban, mondjuk csökkent a tanulmányi színvonal, akkor az oktatásügy vezetői mozgósították *a tanárokat*, és értekezletek tucatjain beszélték meg velük a tennivalókat, új módszerek, jobb, eredményesebb didaktikai eljárások alkalmazását követelve meg tőlük. Ez eddig rendben is van. Evidens, hogy jobb tanári munka nélkül eredményesebb oktatás még csak el sem képzelhető.

Csakhogy az oktatás nemcsak tanításból, hanem nyilvánvalóan *tanulásból* is áll: a folyamat értékét e két tényező minősége határozza meg. Nálunk viszont nagyon sokszor — s itt volt a baj — mintha szinte teljesen megfeledkeztek volna erről a második tényezőről, a tanulásról, vagyis pontosabban magáról a tanulóról. Mintha a diák, a hallgató közreműködése elhanyagolható, közömbös lenne az oktatás eredményessége szempontjából; igen sokszor ez az egyébként ki nem mondott elképzelés húzódott meg a pedagógiai gyakorlat mögött. A mérleg ezért és így félrebillent, a tanítás-tanulás egysége megbomlott. A jobb eredmények keresésének szinte minden terhe a tanárokra nehezedett. Nem nehéz belátni, hogy ez így hibás. A tanuló tudásában, tudásának minőségében, értékében *saját maga aktivitásának* jóval nagyobb szerepe van, mint azt ez a gyakorlat feltételezte.

Ez a helyzet általában jellemezte pedagógiánkat az általános iskola első osztályától a középiskolán át az egyetemekig. Ellentmondásai mindenütt, de legnyugtalanítóbban természetszerűleg ott jelentkeztek, ahol az oktatás folyamatának már említett második tényezője, tehát a tanulás, a tudás megszerzésében a többi formához képest a legaktívabb, ahol az önálló, gondolkodó tanulásnak legnagyobb a jelentősége, vagyis az egyetemeken. Érthető, hogy ott történt az első *áttörés* is. Az említett új formáknak ugyanis, szerintem legalább, az a legfőbb pedagógiai értelmük, hogy megváltoztatják — nem robbanásszerűen, hanem okos fokozatossággal — az ismertetett gyakorlatot, és hogy úgy mondjuk, a tanulást visszahelyezik jogaiba, illetve arra a helyre és szerepre, amelyet az oktatásban, a tudás megszerzésében be kell töltenie.

Kétségtelen: mindez e pillanatban még nem szembeszökő. Az a tény azonban, hogy a változások kimunkálásán most is az egyetemek oktatói, tanárai dolgoznak, éppúgy, mint a korábbi változásokon, nem takarhatja el előttünk a lényeget, azt tudniillik, hogy itt nem a régi folytatásáról, hanem csakugyan valami új kezdetéről van szó. Az új formák igazi természete, magától értetődőleg, akkor válik majd nyilvánvalóvá, ha bevezetésre kerülnek. Ha például a hallgatók kisebb vagy nagyobb csoportját — szöges ellentétben a mai gyakorlattal — a tanszékvezetők felmentik az órák kötelező látogatásától, ha a tanulás hangsúlya a kisebb csoportokban végzett tevékenység következtében a jegyzetek anyagának megtanulásáról, tehát a többé-kevésbé mechanikus memorizálásról, átevődik az önállóbb gondolkodást, elmélyültebb elemzést követelő munkára. Akkor válik majd minden hallgató számára világossá, hogy ezek az új formák csakugyan felelősségeljesebb tanulást követelnek.

Felelősségteljesebb és önállóbb tanulást. Hiba lenne azonban ebből azt a következtetést levonni, hogy a részben már kidolgozott és részben később kidolgozandó változások *egyedül hagyják* majd a hallgatókat a tanulás kétségkívül nem kicsi gondjaiban. Ez már a tanítás-tanulás említett egyensúlyából sem következhet, de egyébként sem azt sugallják ezek a változások, hogy „csináld ezután egyedül, ahogyan tudod". A hallgatók semmiképpen sem maradnak magukra, hiszen a kisebb csoportokban végzett munka nem lazítja, hanem még szorosabbra fűzi az oktatók és a diákok kapcsolatait.

Azt viszont mindenképpen gondolhatjuk e változásokat tanulmányozva, hogy a hallgatók iránt támasztott követelmények és igények a jelenlegihez képest *megnövekednek.* Ez természetes. Ha a változásokat nem követné igényesebb számonkérés, ha — egyszerűen szólva — a jövőben nem kellene többet tudni, mint most, az egész dolog *értelmét veszténe.* Ezek a fokozott követelmények azonban nem az ismeretek mennyiségi szaporításának irányában hatnak. Többet kell majd tanulni és tudni, ez kétségtelen. De ez nem azt jelenti, hogy ezután még több adatot, tényt kell memorizálni, hanem inkább és elsődlegesen az, hogy *másképpen kell tudni.* Úgy, hogy a sok adat között, mint ma még gyakran, ne vesszen el a lényeg, hanem feltétlenül kiemelkedjék, és világossá váljanak az anyag belső összefüggései, törvényei.

Egy legenda vége

Mindezek után nem mesterkélt a következő kérdés: hogyan hatnak ezek a jogosnak elismert fokozott követelmények a hallgatók úgynevezett *túlterhelésére?* Nem válnak-e majd elviselhetetlenül súlyossá? A túlterhelésről az elmúlt esztendőkben nagyon sokat beszéltünk. Valóságos mumussá vált emiatt ez a fogalom, s mint ilyen, sajnos, teljesítette funkcióit. A rémület a túlterheléstől akadályozta például a diákok munkájának, eredményeinek igényes megítélését. Ma már nem egészen ez a helyzet. Szerencsére kiderült, és még nagyobb szerencsére ki is mondták, — legutóbb a Szegeden tartott országos nevelési konferencián — hogy az egyetemeken *nincs* ilyen. Se az anyag megtanulása, se a vizsgázás nem okoz túlságosan nagy terheket a hallgatóságnak. Sőt az az igazság, hogy az egyetemi fiatalok ilyen tekintetben a jelenleginél *még többet is elbírnak,* teherbíró képességük nagyobb, mint pillanatnyi megterhelésük.

A túlterhelés legendája tehát szertefoszlott. Ezt a felismerést az egyetemi munka új formái is képviselik. S nemcsak úgy, hogy tudják, túlterhelés nincs, hanem úgy is, hogy csökkenteni kívánják a hallgatókra még mindig nehezedő és a tanulmányi munka lényegéhez nem tartozó úgynevezett *felesleges* terheket. Ilyenek ugyanis vannak. De azért nincs itt semmiféle ellentmondás. A felesleges terhek *nem* az egyetem tanulmányi követelményeiből következnek, hanem mindefféle bürokratikus merevségekből és megkötöttségekből, mint amilyen például a mindenki számára feltétlenül előírt kötelező óralátogatás.

Akik egyáltalán nem, vagy csak alig ismerik az egyetemi fiatalok életét, ezek után bizonyára azt gondolják, hogy e fokozott követelményekkel együttjáró változásokat a hallgatóság nem nézi jó szemmel. Azok a fiatalok, akik eddig — körülbecézgetve a túlterhelés legendájával — elégedetten lubickoltak az egyetemi életben, magyarán lógtak, valószínűleg csakugyan aggodalommal várják az új fejleményeket. A többség azonban nem így nézi mindazt, ami az egyetemeken most történik, hanem bizonyos elégedettséggel várja a változásokat, és — valljuk be — *várja már régóta.*

Az egyetemeken ugyanis különös helyzet alakult ki. Miközben egyre nehezebb lett egyetemre kerülni, annál egyszerűbbé vált elvégezni. A diákhumor a maga sajátos módján — és nem kis keserűséggel — így fogalmazta meg ezt a furcsa ellentmondást: „aki ide az egyetemre bekerül, azt az isten sem menti meg attól, hogy diplomát kapjon". A valóságban magától értetődőleg sohasem volt és ma sincs ez így. De azért a tréfa torz tükrében lehetetlen nem látnunk bizonyos valóságelemeket. Nevezetesen azt, hogy az egyetemek mai munkarendje nem kényszeríti a hallgatót erői teljes megfeszítésére. Nem kényszeríti arra, hogy teljes „erőbedobással" tanuljon, hogy mindazt „kihozza" magából, amire szellemi energiái képessé teszik. Az oktatásnak — nem egyes oktatókról van itt szó természetesen, hanem magáról a folyamatról — ezt a langyosságát a legjobbak, a legtöbbre törekvő egyetemisták már felismerték és bizonyos nyugtalansággal bírálták is. Ki ne beszélgetett volna olyan egyetemistákkal, akik egyszerűen feleslegesnek tartották a prelegáló órák egy részét? Ki ne találkozott volna olyanokkal, akik bürokratikus kötöttségnek tartották, hogy kötelező azokra az órákra járniok, amelyeken ugyanazt hallják, amit jegyzeteikben is olvashatnak? Ki ne váltott volna szót olyan fiatalokkal, akik szerint az oktatás mai formái sem nem elég egyetemiek, sem nem elég színvonalasak?

Látnivaló, hogy az egyetemi élet készülő változásai valahogyan *összecsengenek* ezekkel a bírálatokkal. S ez nagyon fontos. Azt jelenti, ugyanis, hogy a változások, amelyek az egyetemistáktól nagy erőfeszítéseket követelnek, nem velük szembeálló, nem az ő törekvéseiktől idegen követelménynormák. Ellenkezőleg, a legjobbak szándékiaval harmonizáló, még talán azt is mondhatnánk, azokat *kiteljesítő változások.* Igen, az új formák nemcsak úgy szolgálják az egyetemista fiatalok érdekeit, hogy igazságukat áttételesen, közvetve tudják belátni, hanem nagyon is kézenfekvő, közvetlen konkrétsággal. Azt akarják, amit a legjobbak kívánnak, hogy a tanulás, az értelmes, önálló, gondolkodó tanulás *feltételei* nagyobb szerepet kapjanak az egyetemi munkában.

Így is kapcsolódnak ezek a változások az ifjúsághoz.

De persze nemcsak ezzel, hanem az élet, és a munka ezernyi más szálával is. Kiemelkedően jelentős közöttük, amit az új rend az ifjúság *nevelése* szempontjából jelent. Napjainkban egyre terjed a felismerés, hogy e tekintetben az egyik nem utolsó fontosságú tényező az oktatás minősége, vagyis az, hogy az oktatás színvonala *önmagában* is nevelőerő. *Aki rosszul oktat, nem nevelhet jól,* s fordítva, aki magas színvonalon tanít, joggal várhat jó eredményeket a nevelésben: legegyszerűbben talán így fogalmazhatjuk meg ezt a fontos gondolatot. Magyarázni se kell itt az összefüggéseket. Az egyetemi változások közvetlenül ugyan az oktatást szolgálják, de éppen ezért és éppen ezzel *közvetve* nevelőmunka eredményeinek javításához is hozzájárulnak.

Végezetül hangsúlyoznunk kell, hogy mindezzel *nem* újabb reformról van szó. A változások — az elmondottakból eléggé kitetszhetett — nem tagadják, ellenkezőleg, *kiteljesítik* a reform céljait.

Ökrös László

Életre szóló hivatás

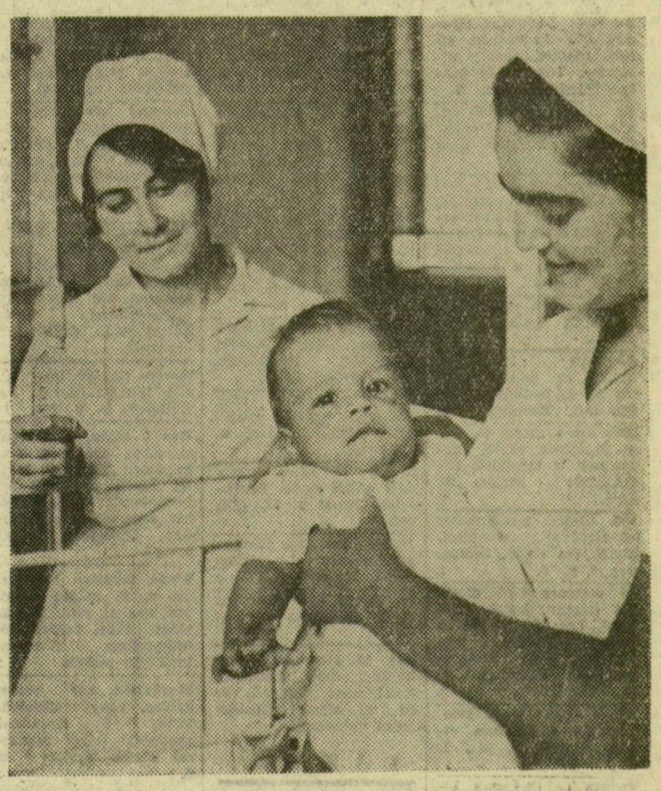

Somogyi Károlyné felvétele

Képünkön Török Erika és Boda Etelka leendő gyermekápolónők teáztatják kis páciensüket.

Kétszáz hallgatója van Szegeden a Kossuth Zsuzsanna Ápolónőképzőnek. Két év tanulmányi idő alatt szereznek itt elméleti és gyakorlati képzésben általános ápolónői és gyermekápolónői képesítést azok az érettségizett fiatal lányok, akik hivatásuknak e szép pályát választják. A távolabbi vidéken lakók intézeti ellátásban részesülnek, míg a szegediek élvezhetik azt az előnyt, hogy odahaza szüleiknél lakhatnak, csak a foglalkozásokra kell bejárniuk. Utazó tanulók a Szeged környékén lakók, akik vonattal vagy autóbusszal jönnek, s a foglalkozások után mehetnek haza. A bejárók és a szegediek előnye még a kötetlen szabadidő kihasználása mellett az, hogy egyenruhát és munkaruhát kapnak, valamint térítés nélkül napi élelmezésben részesülnek.

A most végző hallgatók helyét hamarosan az új elsőévesek foglalják el. Dr. Lovász Tiborné, az intézet igazgatója elmondotta, hogy július második hetében kezdődnek a felvételi vizsgák, amelyekre minél több érettségizett szegedi leányt várnak. A felvételi vizsga anyaga az érettségin is szereplő tantárgyakból áll, matematikából, biológiából és fizikából. A most érettségizettek különösen jól „startolhatnak" a felvételin, hiszen még frissen emlékezetükben van mindaz a tudás, amelyről pár héttel előbb adtak számot a középiskolákban, gimnáziumokban.

Hogy mennyire keresett az általános ápolónői és gyemerkápolónői hivatás és szakma, azt bizonyítja, hogy számos megüresedett állást nem tudtak betölteni az idén sem Szegeden. Gyermekápolónőket például Szolnokról kértek a betöltetlen állásokba. A pályát és hivatást most választó szegedi leányok is itt kaphatnak majd állást, amikor végeznek.

Közös erővel

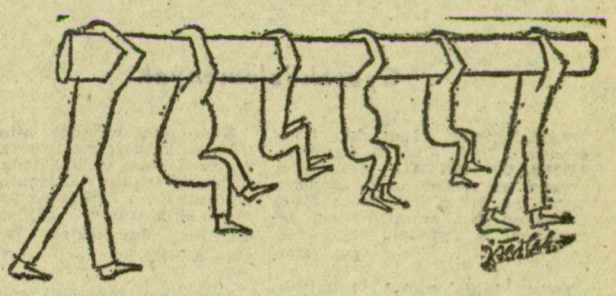

A Fecskefészek

Már majdnem készen állt a rangos, az egész falu díszére váló épület, de még mindig nem tudták kitalálni mi legyen majd a neve a benne helyetfoglaló igazán szép családias étteremnek. A hosszú ideje tartó vita egyszeriben csak magától eldőlt. Egy villásfarkú fecskepár — nem várva be a műszaki átadást — fészket rakott az egyik bejárati ajtó fölé. Mikorra felfedezték már készen állt a fecske-otthon. Így lett hát a sándorfalvi új vendéglő, éttérem neve Fecskefészek.

A több mint másfél milliós létesítményt átadták már a falu népének. Bizonyos, hogy méltó is lesz nevéhez, mert a helybeli fogyasztási és értékesítési szövetkezet egyáltalán nem azzal a céllal készítette, hogy ezután majd még több legyen a faluban a pityókos ember. Mert hogy kocsmának eddig sem volt híja Sándorfalván. Hanem azzal a céllal, hogy sok háziasszonyt megkíméljenek majd az otthoni főzéstől.

Becsületes betörő

A Gordon házaspár vendégségben szórakozott, amikor is éjfél után a következő telefonhívást kapta: „Gyermekeik teljesen ripityára csinálják a lakásukat. A fürdőkádból is kifolyt a víz. Lecsavartam a csapot és a félig megfagyott kutyát kiszedtem a hűtőszekrényből. Adjanak hálát a sorsnak, hogy vannak még tisztességes betörők!"